

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

Adolescent Psychology and Their Problems in the Educational Process

Toliboyeva Charos Xusan qizi

A first-year student of the Primary Education program, Faculty of Preschool and Primary Education, at Chirchik State Pedagogical University.

Davletmuratova Maftuna Botir

Adilova Yulduzxon Ergashboy qizi

Abstract. This article analyzes the psychological characteristics of adolescence and the problems that adolescents face in the educational process. Adolescence is one of the most complex and important stages of human development, during which a person’s worldview, interests, and social relationships are formed. The article highlights the psychological aspects of adolescents such as emotional changes, self-awareness, and the need for communication with peers. In addition, issues encountered in the educational process, including decreased learning motivation, lack of attention, reduced interest in studying, and difficulties in relationships with teachers and parents are examined. The study concludes that psychological support, individual approach, and the creation of a positive learning environment by teachers and parents play an important role in solving adolescents’ educational problems.

Keywords. Adolescence, adolescent psychology, educational process, learning motivation, psychological development, pedagogical approach, learning difficulties, personality development.

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘smirlik davrining psixologik xususiyatlari hamda o‘smirlarning ta’lim jarayonida duch keladigan muammolari tahlil qilinadi. O‘smirlik davri inson hayotidagi murakkab va muhim bosqichlardan biri bo‘lib, bu davrda

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

shaxsning dunyoqarashi, qiziqishlari va ijtimoiy munosabatlari shakllanadi. Maqolada o‘smirlarning emotsional holati, o‘zini anglash jarayoni, tengdoshlar bilan muloqotga ehtiyoj kabi psixologik jihatlar yoritilgan. Shuningdek, ta’lim jarayonida uchraydigan motivatsiyaning pasayishi, diqqatning sustligi, o‘qishga qiziqishning kamayishi, o‘qituvchi va ota-ona bilan munosabatlardagi muammolar kabi omillar ham tahlil qilingan. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, o‘smirlarning ta’lim jarayonidagi muammolarini hal etishda pedagog va ota-onalar tomonidan psixologik qo‘llab-quvvatlash, individual yondashuv hamda ijobiy muhit yaratish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kalit so‘zlar. O‘smirlik davri, o‘smirlar psixologiyasi, ta’lim jarayoni, o‘quv motivatsiyasi, psixologik rivojlanish, pedagogik yondashuv, o‘quv muammolari, shaxs rivojlanishi.

Kirish. O‘smirlik davri inson hayotidagi eng muhim va murakkab bosqichlardan biri hisoblanadi. Bu davrda shaxsning psixologik, ijtimoiy va intellektual rivojlanishida katta o‘zgarishlar kuzatiladi. O‘smirlar o‘z shaxsiyatini anglashga, mustaqil fikrlashga va jamiyatda o‘z o‘rnini topishga intiladilar. Shu bilan birga, ta’lim jarayonida turli psixologik qiyinchiliklar ham yuzaga kelishi mumkin. Bu qiyinchiliklar o‘quv motivatsiyasining pasayishi, o‘ziga ishonchsizlik, muloqot muammolari, stress va emotsional beqarorlik kabi holatlarda namoyon bo‘ladi.

Bugungi kunda ta’lim tizimida o‘smirlarning psixologik xususiyatlarini hisobga olish muhim ahamiyatga ega. Chunki o‘quvchilarning ruhiy holati, qiziqishlari va individual xususiyatlari ta’lim samaradorligiga bevosita ta’sir qiladi. Psixologiya fani aynan shu jarayonlarni o‘rganib, o‘qituvchilarga va ota-onalarga o‘smirlar bilan samarali ishlash yo‘llarini ko‘rsatib beradi. Ushbu tezisda o‘smirlar psixologiyasining asosiy jihatlari hamda ta’lim jarayonida uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish usullari tahlil qilinadi.

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

Asosiy qism. O‘smirlik davri odatda 11–15 yosh oralig‘ini qamrab oladi. Bu davrda shaxsning psixologik rivojlanishida muhim o‘zgarishlar yuz beradi. O‘smirlar mustaqil fikrlashga intiladilar, o‘z qarashlarini himoya qilishga harakat qiladilar va jamiyatdagi o‘z o‘rnini aniqlashga harakat qiladilar. Mashhur psixolog Erik Erikson o‘smirlik davrini “shaxsiy identifikatsiya shakllanishi” bosqichi sifatida ta’riflaydi [1]. Ta’lim jarayonida o‘smirlar bir qator psixologik muammolarga duch kelishlari mumkin.

Birinchi muammo – o‘quv motivatsiyasining pasayishi. Ba’zi o‘quvchilar darslarga qiziqish bildirmasligi yoki bilim olishga bo‘lgan ehtiyojni yetarli darajada his qilmasligi mumkin. Bu holat ko‘pincha o‘qitish usullarining bir xil bo‘lishi yoki o‘quvchining qiziqishlariga mos kelmasligi bilan bog‘liq bo‘ladi.

Ikkinchi muammo – emotsional beqarorlikdir. O‘smirlar hissiyotlarga boy bo‘ladilar va tez ta’sirchan bo‘lishadi. Bu esa dars jarayonida diqqatning tez chalg‘ishiga yoki stress holatlarining paydo bo‘lishiga olib kelishi mumkin. Psixolog L. S. Vigotskiy ta’lim jarayonida o‘quvchining psixologik rivojlanish darajasini hisobga olish muhimligini ta’kidlagan [2].

Yana bir muhim muammo – muloqot va ijtimoiy moslashuv bilan bog‘liq qiyinchiliklardir. Ba’zi o‘smirlar tengdoshlari bilan yoki o‘qituvchilar bilan samarali muloqot qila olmasligi mumkin. Bu esa ularning o‘quv faoliyatiga ham salbiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli ta’lim jarayonida o‘quvchilarning ijtimoiy ko‘nikmalarini rivojlantirish ham muhim vazifalardan biridir.

Ta’lim jarayonida o‘smirlar bilan samarali ishlash uchun o‘qituvchi psixologik yondashuvlardan foydalanishi zarur. Interfaol metodlar, rag‘batlantirish, individual yondashuv va ijobiy muhit yaratish o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishini oshiradi. Shuningdek, ota-onalar va o‘qituvchilar o‘rtasidagi hamkorlik ham muhim

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

ahamiyatga ega. Oila muhitidagi qo‘llab-quvvatlash o‘smirning o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlaydi va uning ta‘lim jarayonidagi faolligini oshiradi [4].

Zamonaviy ta‘lim sharoitida o‘smirlar psixologiyasi

Zamonaviy jamiyatda o‘smirlar psixologiyasiga ta‘sir qiluvchi omillar yanada murakkablashib bormoqda. Axborot texnologiyalarining keng tarqalishi, internet va ijtimoiy tarmoqlarning kundalik hayotga kirib kelishi o‘smirlarning fikrlashi, muloqot uslubi va qiziqishlariga sezilarli ta‘sir ko‘rsatmoqda [6]. O‘smirlar ko‘pincha virtual muhitda ko‘p vaqt o‘tkazishi sababli ularning diqqatini dars jarayoniga jalb qilish murakkablashadi. Shu sababli ta‘lim jarayonida zamonaviy pedagogik va psixologik yondashuvlardan foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

Psixologlarning ta‘kidlashicha, o‘smirlik davrida shaxs o‘zini namoyon qilishga va mustaqillikka intiladi. Agar o‘quvchi o‘z fikrini erkin bildirish imkoniyatiga ega bo‘lsa, u ta‘lim jarayonida faolroq qatnashadi. Shuning uchun o‘qituvchilar dars jarayonida faqat ma‘lumot berish bilan cheklanib qolmasdan, balki o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantiruvchi metodlardan foydalanishlari zarur [3]. Masalan, munozara, guruhiiy ishlash, loyiha asosida o‘qitish kabi metodlar o‘smirlarning faolligini oshiradi.

O‘smirlar psixologiyasida o‘z-o‘zini baholash muhim o‘rin tutadi. Agar o‘quvchi o‘z qobiliyatlariga ishonsa va o‘zini jamoadagi muhim shaxs sifatida his qilsa, u bilim olishga ko‘proq intiladi [5]. Aksincha, o‘ziga ishonchsizlik o‘quv jarayoniga salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin. Shu sababli o‘qituvchi o‘quvchilarning kichik yutuqlarini ham e‘tirof etishi, ularni rag‘batlantirishi va ijobiy psixologik muhit yaratishi muhimdir.

Bundan tashqari, oila muhitining ta‘siri ham katta ahamiyatga ega. Ota-onalarning farzandlariga bo‘lgan e‘tibori, qo‘llab-quvvatlashi va ta‘lim jarayoniga qiziqishi o‘smirning ruhiy holatiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Agar oila va maktab o‘rtasida samarali hamkorlik mavjud bo‘lsa, o‘smirlarning ta‘lim jarayonidagi muammolari ancha

**“ZAMONAVIY ILMIY YONDASHUVLAR VA TEXNOLOGIK
TARAQQIYOTNING USTUVOR YO‘NALISHLARI” nomli Respublika
ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-1, 2026**

kamayadi. Shu sababli pedagoglar va ota-onalar o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash muhim vazifa hisoblanadi [5].

Umuman olganda, o‘smirlar bilan ishlashda psixologik bilimlarga tayanish ta’lim samaradorligini oshiradi. O‘qituvchi o‘smirlarning yosh xususiyatlarini, ehtiyojlarini va qiziqishlarini hisobga olgan holda dars jarayonini tashkil etsa, o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishi ortadi. Natijada o‘smirlar nafaqat bilimli, balki mustaqil fikrlaydigan va ijtimoiy faol shaxslar sifatida shakllanadilar.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, o‘smirlik davri shaxs rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Bu davrda yuzaga keladigan psixologik o‘zgarishlar ta’lim jarayoniga ham sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. O‘quv motivatsiyasining pasayishi, emotsional beqarorlik va muloqotdagi qiyinchiliklar o‘smirlar orasida keng tarqalgan muammolar hisoblanadi. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun ta’lim jarayonida psixologik yondashuvlarni qo‘llash, o‘quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish va ularni rag‘batlantirish muhimdir. O‘qituvchi, psixolog va ota-onalar o‘rtasidagi hamkorlik o‘smirlarning ta’lim jarayoniga muvaffaqiyatli moslashishiga yordam beradi.

Shunday qilib, o‘smirlar psixologiyasini chuqur o‘rganish va ta’lim jarayonida psixologik bilimlardan samarali foydalanish nafaqat o‘quvchilarning bilim darajasini oshiradi, balki ularning barkamol shaxs sifatida shakllanishiga ham katta hissa qo‘shadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Erikson E. Identity: Youth and Crisis. New York: W. W. Norton & Company.
2. Vigotskiy L. S. Psixologiya rivojlanishining madaniy-tarixiy nazariyasi.
3. G‘oziyev E. G. Umumiy psixologiya. Toshkent: O‘qituvchi.
4. Davletshin M. G. Yosh davrlar va pedagogik psixologiya.
5. <https://www.psychologytoday.com>
6. <https://www.apa.org>